

บทที่ 3

วิธีดำเนินงานวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็นห้าส่วน เพื่อประเมิน (1) ความชัดเจนของเนื้อหาวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน (2) ปัญหาและอุปสรรคการเรียนการสอน (3) ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อเอกสารประกอบการสอนและวิธีสอน (4) ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน และ (5) ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและความคิดเห็นของนักศึกษา รายละเอียดของการดำเนินงานวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1 ความชัดเจนของเนื้อหาวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน

การประเมินความชัดเจนของเนื้อหาวิชาวิเคราะห์ด้วยการเปรียบเทียบเนื้อหาที่ระบุไว้ในแผนการเรียนเสนอแนะร่วมกับคำอธิบายรายวิชา โดยคณาจารย์ผู้สอน ในโปรแกรมวิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วยวิธีการสัมภาษณ์

3.2 ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอน

การประเมินปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน ทำการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษา ที่ทำการสอนและเรียนในภาคเรียนที่ 1 และ 2 ของปีการศึกษา 2548 ซึ่งทำให้ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ 1 ของปีการศึกษา 2549 และเป็นแนวทางในการจัดเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ที่กล่าวในหัวข้อ 3.3

สำหรับการเรียนการสอนที่จัดขึ้นในภาคเรียนที่ 1/2549 แยกห้องเรียนออกเป็น 12 ห้อง ในแต่ละห้องมีนักศึกษาที่คละกันไป อาจารย์ผู้สอนมีจำนวนทั้งสิ้น 6 คน ดังนั้นคณาจารย์ผู้สอนจึงพยายามไม่พิจารณาผลของความแตกต่างของการสอนอันเนื่องมาจากอาจารย์ผู้สอนต่างกัน โดย ได้จัดให้มีการพบปะพูดคุยเรื่องการจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในลักษณะที่สอดคล้องกัน มีระยะเวลาในการสอนแต่ละเนื้อหาเท่ากัน มีการประชุมร่วมกันเพื่อออกข้อสอบ การประเมินผลการเรียนด้านความสนใจ การร่วมกิจกรรมของนักศึกษาและการตัดเกรด อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งภาคเรียน

อนึ่ง ข้อมูลของงานวิจัยนี้ได้มาจากการสอบถามหรือประเมินผลการเรียนของนักศึกษาที่มีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ ที่แตกต่างกัน นักศึกษาบางกลุ่มที่ชอบเรียนวิชาฟิสิกส์ หรือชอบอาจารย์ผู้สอนเฉพาะคน อาจให้คะแนนการประเมินต่อหัวข้อที่ถามสูงกว่า นักศึกษาที่มีทัศนคติตรงกันข้าม ดังนั้นจึงได้เพิ่มการประเมินความสัมพันธ์ของความคิดเห็นกับคะแนนสอบเฉลี่ยที่นักศึกษาได้รับ (หัวข้อ 3.5)

3.3 ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการสอนและวิธีสอน

เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาฟิสิกส์พื้นฐานมีความเหมาะสมกับคำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์ของหลักสูตร และเหมาะสมกับเวลาสอน คณะจารย์โปรแกรมวิชาฟิสิกส์จึงได้เรียบเรียง เอกสารประกอบการสอนขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2548 มีจำนวนทั้งสิ้น 10 บท ครอบคลุมทุกเนื้อหาที่อธิบายในคำบรรยายรายวิชาของมหาวิทยาลัย (ตั้งรายละเอียดในภาคผนวก ก-1) ประกอบด้วย องค์ความรู้ด้านกลศาสตร์พื้นฐาน ที่รวมถึงการอธิบายปริมาณเวกเตอร์ ความร้อน ไฟฟ้า แม่เหล็ก ทฤษฎีอะตอมและนิวเคลียร์ฟิสิกส์ ทางโปรแกรมจึงใช้เอกสารนี้เป็นอุปกรณ์ในการ วิเคราะห์ความเหมาะสมของเอกสาร และความเห็นต่อการเรียนการสอน อุปกรณ์และวิธีการสอน รายละเอียดของแบบสอบถาม วิธีการเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

3.3.1 แบบสอบถาม

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเอกสารประกอบการสอนและวิธีการสอน โดยรวมมี “คำถาม” ทั้งหมด 7 ข้อ (ดูภาคผนวก ก-2) ดังนี้

- ข้อ 1. เนื้อหาวิชาที่เขียนเจาะ “ความลึก” มากน้อยเพียงใด
- ข้อ 2. เนื้อหาวิชาที่เขียนมี “ความละเอียด” ชัดเจนมากน้อยเพียงใด
- ข้อ 3. “คณิตศาสตร์” ที่อธิบายทำให้นักศึกษามีความเข้าใจเนื้อหามากขึ้นหรือไม่
- ข้อ 4. เนื้อหาที่บรรยายบ่งบอกหรือทำให้ทราบ “ประโยชน์” ได้อย่างชัดเจนหรือไม่
- ข้อ 5. ระยะเวลาที่ใช้ในการสอนแต่ละหัวข้อเหมาะสมหรือไม่
- ข้อ 6. สื่อและอุปกรณ์ (“สื่อฯ”) ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนเหมาะสมหรือยัง
- ข้อ 7. นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยรวมมากน้อยเพียงใด

คำถามทั้ง 7 ข้อ สามารถแยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ คำถามข้อ 1 - 4 ซึ่งเป็นคำถามที่ เกี่ยวข้องกับเอกสารประกอบการสอน และคำถามข้อ 5 - 7 เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอน ทั่วไป

ระดับความคิดเห็นที่ประเมินมี 5 ระดับ ได้แก่ 5, 4, 3, 2 และ 1 หมายถึง ระดับความเห็น ว่ามีความเหมาะสม “มากที่สุด” “มาก” “ปานกลาง” “น้อย” และ “น้อยที่สุด”

เกณฑ์การประเมินความคิดเห็น ที่มีค่าเฉลี่ยในระดับต่าง ๆ มีความหมายดังนี้

ระดับความเห็นเฉลี่ยช่วง 4.51 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51 - 4.50	หมายถึง	มาก
2.51 - 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายถึง	น้อย
0.00 - 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

ในกรณีที่ระดับความเห็นเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย หรือน้อยที่สุด จัดเป็นผลการประเมินที่ ผู้วิจัยต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

3.3.2 การเก็บข้อมูล

ข้อมูลที่สอบถามจากนักศึกษาเป็นการถามแบบสุ่ม (ไม่ทราบชื่อของผู้ตอบ) แบ่งการถามออกเป็น 2 ช่วง ตาม “บทเรียน” ได้แก่ ชุดที่ 1 เป็นการถามเกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทที่ 1 ถึง 5 (เนื้อหาที่เรียนก่อนสอบกลางภาค) และชุดที่ 2 สอดคล้องกับเนื้อหาที่หลังสอบกลางภาค หรือเป็นเนื้อหาที่เรียนก่อนสอบปลายภาค (บทที่ 6 ถึง 9)

3.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

ตัวอย่างของแบบสอบถามที่แสดงในตารางที่ 3.1 ชี้ให้เห็นว่า แบบสอบถามชุดที่ 1 และ 2 มีหัวข้อ “บทเรียน” ที่นักศึกษาต้องประเมินเป็น 15 และ 17 หัวข้อ ตามลำดับ จากข้อมูลที่นักศึกษาดอบแบบประเมิน สามารถหาค่ากลางที่เป็นตัวแทนของชุดข้อมูลแต่ละห้องได้ดังนี้

1. นับความถี่ของระดับความคิดเห็นจาก 5 ถึง 1 แยกตาม “คำถาม” และ “บทเรียน” ของแต่ละห้องเรียน (จำนวนทั้งสิ้น 12 ห้องเรียน)
นั่นคือ ถ้าให้ n_1 และ n_2 เป็นจำนวนนักศึกษาแต่ละห้องที่ตอบแบบสอบถามชุดที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ดังนั้น จำนวนความถี่ความคิดเห็นทั้งหมดที่นักศึกษาดอบแบบสอบถามแต่ละชุด จึงมีค่าเท่ากับ $15 n_1 (=N_1)$ และ $17 n_2 (=N_2)$ หรือจำนวนข้อมูลทั้งหมด $N = N_1 + N_2$

2. จากความถี่ที่ได้ของแต่ละห้องสามารถนำมาเขียนกราฟแท่งที่แปรตามระดับคะแนน แสดงลักษณะการกระจายของข้อมูล

3. หาค่าเฉลี่ยของแต่ละ “คำถาม” ที่แยกตาม “บทเรียน” (หาค่าเฉลี่ยของหัวข้อย่อย) จากนั้นใช้วิธีทางสถิติเพื่อหาความแปรปรวนสองทางของข้อมูล จากสมมุติฐานต่อไปนี้

H_0 : (1.1) ค่าเฉลี่ยของทุกบทไม่มีความแตกต่างกัน :

$$\bar{X}_{R1} = \bar{X}_{R2} = \dots = \bar{X}_{R9}$$

(1.2) ค่าเฉลี่ยของแต่ละคำถามไม่มีความแตกต่างกัน :

$$\bar{X}_{C1} = \bar{X}_{C2} = \dots = \bar{X}_{C7}$$

H_1 (2.1) ค่าเฉลี่ยของบทใดบทหนึ่งมีค่าแตกต่างกัน:

$$\bar{X}_{R1} \neq \bar{X}_{R2} \neq \dots \neq \bar{X}_{R9}$$

(2.2) ค่าเฉลี่ยของคำถามใดคำถามหนึ่งมีค่าแตกต่างกัน:

$$\bar{X}_{C1} \neq \bar{X}_{C2} \neq \dots \neq \bar{X}_{C7}$$

เมื่อ \bar{X}_{Ri} คือค่าเฉลี่ยของบทที่ i (R ย่อมาจาก row)

\bar{X}_{Ci} คือค่าเฉลี่ยของคำถามที่ i (C ย่อมาจาก column)

4. กำหนดหาค่ากลางทางสถิติ (ที่ไม่ขึ้นกับ “บทที่”) ได้แก่ ค่ากึ่งกลาง (medium, M) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean, \bar{X}) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation, SD) ของแต่ละ “คำถาม” (ไม่คำถึง “บทเรียน”) แล้วนำค่ากึ่งกลางและค่าเฉลี่ยมาเขียนกราฟแท่งเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่ากลางทั้งสอง

ตารางที่ 3.1 ตัวอย่าง “หัวข้อ” และ “คำถาม” ของแบบสอบถาม ชุดที่ 1 และ 2
แบบสอบถามชุดที่ 1

หัวข้อ	คำถาม	คำถาม						
		ข้อ 1 “ความลึก”	ข้อ 2 “ความละเอียด”	ข้อ 3 “คณิตศาสตร์”	ข้อ 4 “ประโยชน์”	ข้อ 5 “เวลา”	ข้อ 6 “สื่อฯ”	ข้อ 7 “ความพอใจ”
บทที่ 1 ปริมาณทางฟิสิกส์และการเคลื่อนที่	(1) 1.1 ปริมาณและหน่วย							
	(2) 1.2 แรงและการเคลื่อนที่							
บทที่ 2 แรงและกฎการเคลื่อนที่	(3) 2.1 แรงและโมเมนตัม การสมดุลของแรง							
	(4) 2.2 กฎการเคลื่อนที่ของนิวตัน							
บทที่ 3 งาน	(4) 3.1 งานกำลังและพลังงาน							
	⋮							
	(14) 5.5 คลื่นกลและคลื่นเสียง							
	(15) 5.6 คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าและแสง							

แบบสอบถามชุดที่ 2

หัวข้อ	คำถาม	คำถาม						
		ข้อ 1 “ความลึก”	ข้อ 2 “ความละเอียด”	ข้อ 3 “คณิตศาสตร์”	ข้อ 4 “ประโยชน์”	ข้อ 5 “เวลา”	ข้อ 6 “สื่อฯ”	ข้อ 7 “ความพอใจ”
บทที่ 6 สมบัติเชิงความร้อนของสสาร	(1) 6.1 ปริมาณความร้อนและอุณหภูมิต							
	(2) 6.2 ความจุความร้อนและความร้อนจำเพาะ							
บทที่ 9 การเหนี่ยวนำไฟฟ้า	(14) 9.1 การเหนี่ยวนำไฟฟ้า							
	(15) 9.2 แรงเคลื่อนไฟฟ้าเหนี่ยวนำ							
	(16) 9.3 สนามไฟฟ้าเหนี่ยวนำ							
	(17) 9.4 คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า							

หมายเหตุ ไม่ถามความคิดเห็นต่อเนื้อหาในบทที่ 10 เพราะสอนไม่ทัน

3.4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอน

ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนรายวิชาฟิสิกส์พื้นฐาน วิเคราะห์จากคะแนนสอบรวม 100 คะแนน ซึ่งประกอบด้วยคะแนนย่อยสามส่วนได้แก่

(1) จิตพิสัยและงานที่มอบหมาย ได้แก่ คะแนนการเข้าร่วมกิจกรรมในห้องเรียน แบบฝึกหัดท้ายบท รายงาน และคะแนนการทดสอบย่อยในชั่วโมงเรียน (30 คะแนน)

(2) การสอบกลางภาค เป็นการทดสอบความเข้าใจเนื้อหาวิชาและทักษะการคำนวณ ครอบคลุมเนื้อหาบทที่ 1 - 5 (30 คะแนน)

(3) การสอบปลายภาค เป็นการทดสอบความเข้าใจเนื้อหาวิชาและทักษะการคำนวณ ครอบคลุมเนื้อหาบทที่ 6 - 9 (40 คะแนน)

ผลสัมฤทธิ์ของการเรียน พิจารณาจาก (1) เกณฑ์ของนักศึกษาที่ได้รับ โดยพิจารณาร้อยละและช่วงคะแนนของนักศึกษา (2) การหาคะแนนเฉลี่ย คะแนนสูงสุด และคะแนนต่ำสุดของนักศึกษาแต่ละห้อง

3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความคิดเห็นเฉลี่ยกับคะแนนรวมเฉลี่ย

จากข้อตกลงเบื้องต้นของงานวิจัยที่กำหนดว่า อาจารย์ผู้สอนทุกคนไม่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นต่อเอกสารประกอบการสอนของนักศึกษา และอาจารย์ผู้สอนทุกคนมีการถ่ายทอดความรู้ในระดับที่เท่ากัน ไม่ส่งผลต่อระดับคะแนนที่แตกต่างของนักศึกษา ทั้งนี้เพราะในกระบวนการเตรียมตัวสอนได้มีการประชุมรวมกันทั้งเพื่อจัดทำแนวการสอน สื่อการสอน และข้อสอบ อย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นจาก ผลการเรียน และผลสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อเอกสารและการเรียนการสอน ผู้วิจัยจึงได้มีการวิเคราะห์ กรณีศึกษา 2 ประเด็น ได้แก่

1. นักศึกษากลุ่มที่มีความคิดเห็นโดยรวมต่อเอกสารและการเรียนการสอนในทางที่ดี ควรเป็นนักศึกษากลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง งานวิจัยนี้จึงแยกการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นและผลการเรียนของนักศึกษา เป็นค่าเฉลี่ยตามห้องเรียน เพราะในบางห้องเรียนมีนักศึกษามากกว่าหนึ่งสาขาวิชา

2. ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาที่เห็นประโยชน์ของวิชาฟิสิกส์ ควรสูงกว่านักศึกษากลุ่มอื่น เช่นนักศึกษาที่สังกัดสาขาวิชาฟิสิกส์ หรือคณิตศาสตร์ ควรมีระดับคะแนนสูงกว่านักศึกษาในสาขาวิชาอื่น ๆ